

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

Historické fotografie, filmy a negativy patří k nejmladším i nejhroženějším druhům movitých památek. Jako první rozpoznala význam nového zobrazovacího fenoménu po kulturní a umělecké stránce odborná veřejnost ve Spojených státech. Mladou zemi, nsvázanou tradicemi starého kontinentu, okouzila nová technologie a šíře informací o budování nové společnosti zprostředkovaná objektivem. Objeven byl „rukopis“ tvůrců dávající obrazům malovaným světlem umělecký rozměr. V muzeích a galeriích získaly historické fotografické fondy na vážnosti. Profilovali se odborníci zabývající se fotografií a filmem po technické, umělecké a historické stránce. Evropa přijala novou movitou památku mezi „osvědčené“ umění v druhé polovině 20. století. Přispělo k tomu i celkové zhoršování fyzického stavu fotografických sbírek. Pozornost byla zaměřena na možnosti konzervace, restaurování a záchrany historických fotografických materiálů. Kulturní a historický význam fotografických fondů dnes již není zpochybňován, nicméně jejich zranitelnost trvá – vyvěrá z podstaty fyzikálně chemické povahy historických materiálů i z nejednotnosti názorů, jak s těmito památkami v jednotlivých rovinách pracovat.

U nás zájem o historické fotografické památky vzrostl v 80. letech minulého století. Zvláště velké pamětové a sbírkotvorné instituce začaly usilovat o evidenci, dokumentaci a odborné zpracování fotografických fondů. Na fotografický materiál se zaměřila jejich restaurátorská a konzervátorská pracoviště a začala vznikat i specializovaná centra. Postupně se také zvyšoval zájem o interpretaci zobrazeného a jeho využití jako obrazového pramene pro poznání minulosti. Po dlouhou dobu ale zůstával bez povšimnutí jeden z největších historických fotografických fondů v naší republice, o nějž pečuje Národní památkový ústav. Výjimečnost fondu, jenž je součástí mobiliářů hradů a zámků ve správě ústavu, spočívá v početnosti, různorodosti a celistvosti dochovaných památek i v charakteru předmětů, které do zestátnění československým státem často tvořily autentické vybavení šlechtických domácností. Jako takový má fond ojedinělou společenskou, historickou a kulturní hodnotu a lze jej považovat za světový unikát. Časová prodleva, která v NPÚ v odborném zpracování fotografických fondů nastala oproti ostatním pamětovým institucím, umožnila čerpat z jejich zkušeností. První výzkumný projekt NPÚ zaměřený na fotografické památky se rozvíjel ve spolupráci s odborníky Středočeského muzea v Roztokách u Prahy, Muzea východních Čech v Hradci Králové a katedry fotografie FAMU v Praze. Otevřel cestu ke spolupráci mezi pamětovými institucemi různého typu a ukázal, že ačkoliv zkušenosti jsou v této oblasti individuální, ovlivněné charakterem instituce, od něhož se odvíjí skladba fondu, metody evidence, účel a způsoby využití, interpretace i prezentace, existuje zde platforma pro zobecnění poznatků a vytvoření jednotné strategie v přístupu k nakládání s historickým fotografickým materiálem. Snaha vytvořit komplexní, obecně platná, v praxi využitelná doporučení vycházející z věcné zkušenosti a opírající se o vědecky podložená zjištění vedla k vytvoření společného pětiletého projektu tří příspěvkových organizací Ministerstva kultury a dvou vysokých škol. Výzkumný projekt *Historický fotografický materiál – identifikace, dokumentace, interpretace, prezentace, aplikace, péče a ochrana v kontextu základních typů pamětových institucí* (DF13P010VV007) usiluje o zlepšení systému uchování, evidence, identifikace, dokumentace a prezentace historického fotografického materiálu uloženého v základních typech pamětových institucí, a to vytvořením univerzálních metodik zabývajících se interpretací, určováním historických fotografických technik, jednotným systémem popisné a obrazové dokumentace a pojmosloví v návaznosti na elektronické systémy evidence, aplikací a prezentací v expozicích a instalacích pamětových institucí, preventivní péčí, uložením, instalací a ochranou (kromě restaurátorských a konzervátorských technik

a postupů, kterými se zabývají jiné projekty). Protože pozice specialisty na historické fotografické fondy stále není v těchto institucích běžná, jsou připravované metodiky koncipovány pro potřeby odborníků i neškolených a terénních pracovníků.

Příspěvky uveřejněné v tomto čísle Zpráv památkové péče informují o charakteru historických fotografických fondů pamětových institucí podílejících se na řešení výzkumného projektu a představují některé aspekty práce s nimi. Článek věnovaný fondům na Slovensku (*Fotografické pozostalosti šlachty...*) mimo jiné připomíná, že v době rakousko-uherské monarchie byly hranice státu posunuty o něco dále na jih a východ a fondy, které jsou nyní spravovány v rámci různých státních útvarů, tvořily součást jednoho celku. Obnova historických vazeb je důležitou součástí pravdivé interpretace těchto památek. O různých aspektech interpretace obsahu z pohledu specializovaného odborníka pojednávají články *Možnosti čerpání pramenných informací z dobové fotografie, Rakousko-uherské válečné loďstvo na fotografiích...*, *Interpretace historických fotografií zahradního detailu, Živé obrazy, carousely karnevaly, divadlo...*, *Každodennost šlachty...*, *Svědectví doby industriálního rozvoje... nebo Ó módo, jakým jazykem hovoříš? Stat Popisování reversů a aversů na fotografiích* zachycuje metodu, jak správně zaznamenat údaje o vzniku, původu a autorovi historické fotografie. O vztahu šlechty k fotografii a fotografování pojednává článek *Kolekce historických negativů na zámku Náměšť nad Oslavou*. Články *K otázkám tzv. efektivního rozlišení a verifikace barevnosti...*, *Odhad kvality fotografických materiálů...* a *Identifikace obsahu fotografické sbírky* se zabývají technologiemi fotografie.

Dvěma články se věnujeme i záchraně a zpřístupnění českého filmového fondu a to jak cestou ochrany vzácného filmového materiálu (*Závod s časem*), tak digitalizací národního filmového fondu (*Digitální restaurování památek filmového umění...*), jejíž problematika je v současné době mimořádně aktuální.

Různorodost ve výběru představovaných témat je záměrná – prezentuje zlomek šíře a potenciálu historického fotografického a filmového materiálu a jeho významu jako kulturní památky v české společnosti i evropském globálním prostředí.

PhDr. Valburga VAVŘINOVÁ, Ph.D.

Valburga Vavřinová

OBSAH

IN MEDIAS RES: HISTORICKÁ FOTOGRAFIE A FILM V PAMÁTKOVÉ PÉČI

- Ladislav Bezděk*, Fotografické sbírky – co dál s nimi / 3
Katarína Takáčsová, Fotografické pozostalosti šlachty zachované v slovenských inštitúciách. Skúsenosti s vyhľadáváním historických fotografií šlachty / 9
Jan Hozák, Rakousko-uherské válečné loďstvo na fotografiích Rudolfa Brunera-Dvořáka v Archivu Národního technického muzea v Praze. Příspěvek k identifikaci jednotlivých snímků / 18
Přemysl Krejčířík, Metodický postup interpretace historických fotografií zahradního detailu / 28
Lukáš Gregor, Irena Tobiášková, Kolekce historických negativů na zámku Náměšť nad Oslavou / 33
Katarína Takáčsová, Každodennost šlachty v odraze Andrassyovskej zbierky fotografií (Šlachta 19. a prvej polovice 20. storočia) / 39
Petra Medříková, Živé obrazy, karnevaly, carousely, divadlo – fotografie šlechty v kostýmech a přestrojení / 49
Marie Foltýnová, Možnosti čerpání pramenných informací z historické fotografie / 57
Markéta Slabová, Čtení fotografií na příkladu fotografického materiálu z mobiliárního fondu Státního zámku Březnice / 66
Radek Polách, Lenka Vaňková, Ó módo, jakým jazykem hovoříš? Poznámky k dataci fotografií / 71
Marek Jícha, Jaromír Šofr, Digitální restaurování památek filmového umění. Metoda DRA / 76
Blažena Uργοšíková, Zápas s časem / 91
Petr Kliment, Michaela Zeinerová-Brachtlová, Svědectví doby industriálního rozvoje – Fotografický archiv Poldi Kladno, který byl zachráněn dvakrát / 98
Ladislav Bezděk, K otázkám tzv. efektivního rozlišení a verifikace barevnosti v procesu digitalizace / 107
Jan Hubička, Odhad kvality fotografických materiálů a metody jejich digitalizace / 112

RŮZNÉ

- Popisování reversů a aversů na fotografiích (*Pavel Scheufler*) 123/ FOTOSBÍRKA NPÚ GnŘ (*Ladislav Bezděk, Monika Hocková*) 127/ Historická fotografie a její evidence v mobiliárních fondech hradů a zámků (*Libuše Ruizová, Jitka Bukovjanová, Alena Černá*) 130/ Identifikace obsahu fotografické sbírky (*Tomáš Štanzel*) 134/

RECENZE, BIBLIOGRAFIE

- Velkolepá přehlídka baroka ze západních Čech (*Vít Vlmas*) 139/

RESUMÉ

Summary / 144

